

Pueri Cantores Olivenses

J A P A N E S E t o u r 2 0 0 7

conductor
Jan Łukaszewski

Pueri Cantores Oliuenses Japanese Tour 2007

1. Introduction	0:26
2. Ireneusz Łukaszewski (*1938) <i>FIFA</i>	1:33
3. Karl Jenkins (*1944) <i>The Snow of Yesterday</i> z Requiem	3:03
4. Karl Jenkins (*1944) <i>From Deep in my Heart</i> z Requiem	2:34
5. Heinrich Poos (*1928) <i>Dona nobis pacem</i>	2:15
6. Yamada Kosaku (1886-1965) <i>Aka Tombo</i>	2:31
7. Ryuichi Sugimoto <i>Believe</i>	3:24
8. Hiroshi Ishimaru <i>Aizu-Bandai-San</i>	3:05
9. J. Staromieyski [ok. poł. XVIII w.] <i>Laudate Pueri</i>	5:15
10. Mikołaj Gomółka [ok.1535-ok.1591], Psalm 29 <i>Nieście chwałę mocarze</i>	1:09
11. Wacław z Szamotuł [ok.1524-ok.1560] <i>Modlitwa, gdy dziatki idą spać</i>	2:32
12. Jan Maklakiewicz (1899-1954) <i>Święta Panienka</i>	2:51
13. Jan Maklakiewicz (1899-1954) <i>Gdy się Chrystus rodzi</i>	5:06
14. Maciej Matecki (*1940) <i>Kiedy przyjdzie wiosna?</i>	3:35
15. Alice Parker (*1925) <i>Blow Your Gospel Trumpet</i>	1:36
16. Alice Parker (*1925) <i>Glory, Allelujah!</i>	2:08

TT 43:10

Pueri Cantores Oliuenses

Jan Łukaszewski dyrygent/conductor/Dirigent

Andrzej Macierzyński instrumenty klawiszowe/keyboard instruments/Tasteninstrumente [2-9, 12-16]
Wiesława Łukaszewska sopran solo/soprano solo/Sopran solo [15,16]
Krzysztof Pekała tenor solo/tenor solo/Tenor solo [15,16]
Michał Ciesielski saksofon/saxophone/Saxophon [3, 4, 7]

Wiesława Łukaszewska, Bożena Nadolska opieka wokalna/vocal instructors/Stimmbildnerinnen

Nagrań dokonano podczas tournée koncertowego po Japonii w roku 2007 [1-5] oraz w dniach 22-25 listopada 2007 r. w Kościele Matki Bożej Fatimskiej Królowej Pokoju w Ostrzycach [6-16]

Recordings made in Japan during the 2007 concert tour [1-5] and on 22-25 November 2007 at the church of the Mother of God of Fatima Queen of Peace in Ostrzyce [6-16]

Aufnahmen aus Japan während der Konzertreise 2007 [1-5] sowie vom 22.-25. November 2007 in der Kirche Unserer Lieben Frau von Fatima Friedenskönigin in Ostrzyce [6-16]

Reżyseria dźwięku, montaż i mastering/Sound engineering, editing and mastering **Krzysztof Leo**
Projekt graficzny i skład/Design and pre-press **Krzysztof Kubicki**
Redakcja/Editorial supervision **Paweł Łukaszewski** Tekst/Text **Marcin Łukaszewski**
Tłumaczenie/Translation **Anna Stępniewska, Cornelia Poos**

PC 2008 Musica Sacra Edition

Pueri Cantores Oliuenses w Kraju Kwitnącej Wiśni

Muzyka towarzyszyła człowiekowi niemalże od czasu jego pojawienia się na Ziemi. Stwierdzenie to wydaje się oczywiste. Zmianie ulegała natomiast na przestrzeni dziejów rola muzyki w życiu człowieka. Spełniała ona wiele rozlicznych funkcji, od magicznych począwszy, poprzez religijne, medyczne i terapeutyczne, na czysto hedonistycznych (sprawiających przyjemność) skończywszy. Muzyka rozbrzmiewała na dworach królów i książąt, papieży i biskupów, pełniła też funkcję ludyczną: towarzyszyła rozrywce i zabawie.

Śpiew chórалny należy do bardzo ważnych kategorii w muzyce. Wynika z naturalnych skłonności człowieka do śpiewania. W muzyce kościelnej, w średniowieczu, śpiew był jedynie monodyczny, jednogłosowy, by z czasem osiągnąć wielogłosowość, początkowo poprzez proste formy organum dwu-, trzy- i czterogłosowego. Z czasem, w renesansie, wielogłosowość rozwinęła się w bogate, polifoniczne śpiewy wykorzystujące skomplikowane środki techniki kompozytorskiej. W śpiewie chórалnym wykształciły się także różne rodzaje zespołów. W muzyce europejskiej czas kształtowania się rozwoju polifonii wokalne a cappella przypada na wiek XV i XVI. Wówczas to rozwinęła się praktyka wykonywania muzyki chórалnej przez chóry

chłopięc-męskie, związane zazwyczaj z Kościołem. Jednym z bardziej znanych, istniejących do dziś i chlubiących się swoją tradycją jest chlopięc-męski zespół papieskiej Kaplicy Sykstyńskiej (Capella Sistina). Z chwilą rozwoju opery znaczenie chórów chlopięcych zmalało. Głosy chlopięce zaczęły być wówczas zastępowane przez głosy kobiece. Zainteresowanie chórami chlopięcymi odrodziło się dopiero w XIX wieku, kiedy zaczęto postulować odnowę muzyki liturgicznej, która - m.in. pod wpływem opery - uległa zeświecczeniu. Ruch, który wówczas powstał, zwany potocznie „cecyliańszczyzną” (od imienia św. Cecylii, patronki śpiewu i sztuk muzycznych), rozwijał się głównie w dwóch ośrodkach - Monachium i Ratybonie, a później objął swym zasięgiem całą Europę. Przez stulecia w chórach kościelnych mogli śpiewać wyłącznie mężczyźni. Miało to swoje uzasadnienie teologiczne i znalazło wyraz w przepisach liturgicznych. Przykładem jednego z takich paragrafów jest zapis Synodu w Kolonii, obradującego w 1860 r. (cytuję za ks. I. Pawlakiem, Lublin 2001, s. 254), mówiący o tym, że „chór bowiem, odpowiadając celebrującemu kapłanowi, stanowi część akcji liturgicznej i dlatego nie ma w nim miejsca dla kobiet, które zostały wykluczone ze służby ołtarza”. Łamanie kościelnego zakazu wiązało się często z surowymi karami. Stanowisko Kościoła pozostawało niezmiennym

przez wieki. Dopiero w 1967 roku (sic!) Instrukcja Musicam Sacram zniósła zakaz włączania kobiet do chórów kościelnych.

W Polsce czas po zakończeniu II Wojny Światowej, zwłaszcza okres wprowadzania w życie stalinowskiej odmiany komunizmu (1945-56), nie sprzyjał muzyce religijnej, w tym zwłaszcza liturgicznej. Działalność chórów kościelnych nie wychodziła poza mury świątyni. Później słynne jednak stały się zespoły „świeckie” - chlopięc-męskie Poznańskie Słowiki Stefana Stuligrósa i Poznański Chór Chłopięcy prowadzony wiele lat przez Jerzego Kurczewskiego. Oba zespoły nie były związane z Kościołem, ale ich działalność niewątpliwie wywodziła się z dawnej tradycji katedralnej.

Idea rozwoju chlopięc-męskich chórów katedralnych zaczęła się odradzać w Polsce w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Stymulacją i silną motywacją dla takich działań (także dla rozwoju muzyki sakralnej w tym czasie) stał się wybór kardynała Karola Wojtyły na głowę Kościoła katolickiego (1978). Jednym z pierwszych katedralnych chórów chlopięc-męskich, powołanych w tym czasie do życia, był zespół Pueri Cantores Tarnovienses - chór katedry tarnowskiej, utworzony w 1981 r. przez ks. Andrzeja Zajacę. W latach dziewięćdziesiątych minionego stulecia podobne zespoły zaczęły powstawać niemalże lawinowo w innych ośrodkach, m.in. Pueri Cantores

Sancti Nicolai w Bochni, Pueri Cantores Silesienses, Pueri Cantores Thorunienses, Pueri Cantores Cracovienses. W 1992 r. z inicjatywy wspomnianego dyrygenta powołano Polską Federację Pueri Cantores zrzeszającą te zespoły. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że zanim powstało wspomniane stowarzyszenie i wymienione powyżej chóry, w Poznaniu działał od 1960 r. katedralny chór chlopięc-męski utworzony i prowadzony przez ks. Zdzisława Bernata, a przy katedrze oliwskiej w 1972 r., powstał z inicjatywy Jana Łukaszewskiego chlopięc-męski chór Pueri Cantores Oliuenses, uczestniczący w służbie liturgicznej Kościoła.

W ten oto sposób zespół, którego płytę oddajemy w Państwa ręce, nawiązuje do wielowiekowej tradycji katedralnych, mieszanych chórów chlopięc-męskich.

Repertuar zarejestrowany na niniejszej płycie jest kopią programu wykonywanego przez Pueri Cantores Oliuenses podczas tournée koncertowego po Japonii na przełomie lipca i sierpnia 2007 roku. Stąd tytuł krążka: Japanese Tour 2007. Chór odwiedził wówczas kilka japońskich miast, m.in. Odawara i Wakayama, nawiązał kontakty artystyczne z innymi zespołami, a także wziął udział w dwóch festiwalach chórów młodzieżowych: Hamamatsu World Youth Choral Festival w Hamamatsu oraz w podobnym w charakterze, międzynarodowym festiwalu Kids'

Voice w Tokio. Pierwszy z wymienionych był festiwałem chórów dziecięcych i młodzieżowych, w którym uczestniczyły zespoły z wielu krajów. Pueri Cantores Oliuenses byli jedynym reprezentantem Polski.

Podczas festiwalu w Tokio polski chór śpiewał razem z dziećmi japońskimi. Pierwsze cztery utwory są świadectwem ich wspólnego śpiewu, a nagrania zrealizowane właśnie podczas wspomnianego festiwalu. Ciekawostką jest informacja, że w Japonii nie ma tradycji chórów chłopięco-męskich. Działają natomiast liczne amatorskie chóry dziecięce. Chłopięco-męski chór z Polski spotkał się w Japonii z ogromnym zainteresowaniem i bardzo ciepłym przyjęciem.

Ze względu na trasę koncertową program występów oliwskich śpiewaków i ich niniejszego nagrania zawiera utwory zróżnicowane tak pod względem historycznym, jak i stylistyczno-estetycznym. Obok dawnej, staropolskiej muzyki religijnej nagrano dzieła współczesnych twórców brytyjskich, amerykańskich, niemieckich i polskich. Możemy posłuchać znanych polskich koled w opracowaniu Jana Maklakiewicza i japońskich melodii ludowych. Zróżnicowana jest także obsada: obok śpiewu chóralnego a cappella zapoznajemy się ze śpiewem z towarzyszeniem fortepianu, organów, wibrafonu i saksofonu. Dzięki tak ukształtowanemu repertuariowi ujawniają się też różne funkcje muzyki, o których wspomniano na początku niniejszego

szkicu. 1) Funkcja kultowa (wyraźnie dominująca na płycie), manifestująca się muzyką o różnej proveniencji i zróżnicowanych walorach estetyczno-stylistycznych: muzyka religijna polskiego renesansu, reprezentowana przez psalmy Mikołaja Górkiego i Wacława z Szamotuł i późniejsze, barokowe dzieło J. Staromieyskiego; znane wszystkim polskie koledy i pastorałki; współczesna wizja sacrum w utworach Heinricha Poosa i Karla Jenkinsa, czy wyraźnie zbliżona do gospel twórczość Alice Parker. 2) Funkcja ludyczna - społeczna i zabawowa, reprezentowana przez ludowe i popularne pieśni japońskie oraz poetycki utwór o znamionach piosenki Macieja Maleckiego.

Z zarejestrowanego tu programu chciałbym skoncentrować uwagę na kilku wybranych pozycjach, mniej znanych lub nieznanach polskiemu odbiorcy.

Ireneusz Łukaszewski (ur. 1938), związany obecnie ze środowiskiem muzycznym Stanów Zjednoczonych jako dyrygent i pedagog, absolwent PWSM w Sopocie i Poznaniu, prowadził chóry m.in. gdańskich akademii - Medycznej i Muzycznej. Jest założycielem słynnego Polskiego Chóru Kameralnego - Schola Cantorum Gedanensis. Wśród swoich ponad 150 utworów chóralnych i wokarno-instrumentalnych posiada miniaturę chóralną *FIFA*. Tytuł tej otwierającej płytę kompozycji zdaje się nawiązywać do Międzynarodowej Federacji Piłki

Nożnej (Fédération Internationale de Football Association), zrzeszającej 207 narodowych federacji. W Ameryce Południowej, gdzie tradycja mistrzostw piłkarskich i gry w piłkę nożną jest szczególnie silna, określenie „fifa” przeszło do języka potocznego i oznacza zabawę, grę. Utwór Ireneusza Łukaszewskiego nawiązuje do tego potocznego znaczenia wyrazu „fifa”. Jest formą ćwiczenia - rozśpiewania chóru z towarzyszeniem fortepianu (warstwa słowna składa się z solmizacyjnych nazw dźwięków) i utworem chętnie wykonywanym przez gdański zespół.

Brytyjski kompozytor **Karl Jenkins** (ur. 1944) jest obecnie bardzo znanym muzykiem w Wielkiej Brytanii. W młodości grał m.in. jazz i rock-jazz, występował w różnych formacjach i grał na różnych instrumentach. Stąd też jego twórczość sytuuje się na pograniczu muzyki klasycznej i popularnej, łącząc w sobie elementy muzyki etnicznej, jazzu, rozrywki i klasyki. Wykonywanie utworów Jenkinsa przez liczne angielskie zespoły chóralne stało się w ostatnim czasie modne, co świadczy o popularności tego kompozytora. Szczególną sławę zyskał dzięki projektowi *Adiemus*, wykonywanemu z równym powodzeniem przez chóry zawodowe i amatorskie, jak i przez muzyków rozrywkowych, np. przez Enyę (by się o tym przekonać wystarczy odwiedzić portal YouTube). Karl Jenkins skomponował w 2005 roku *Requiem* oparte na tekstach

mszy żałobnej, wzbogacone innymi tekstami, m.in. pięciu pieśni Haiku o tematyce śmierci. Całe *Requiem* jest w swoisty sposób inspirowane kulturą Japonii i miało być, w zamierzeniu autora, symbolicznym połączeniem Wschodu i Zachodu. Gdański chór włączył do programu swojego japońskiego tournée dwa fragmenty zmianokowanego dzieła - *The Snow of Yesterday* i *From Deep in my Heart*, napisane do wspomnianych tekstów Haiku, w opracowaniu na chór mieszany z towarzyszeniem fortepianu i saksofonu.

Heinrich Poos (ur. 1928), kompozytor, muzykolog i pedagog niemiecki, profesor Technische Universität i Universität der Künste w Berlinie oraz Johann Wolfgang Goethe Universität we Frankfurcie nad Menem, prowadzi działalność muzykologiczną, pedagogiczną i twórczą. Należy do grona cenionych kompozytorów niemieckich. Do jego najważniejszych dzieł należą m.in.: *Sphragis*, *Nachklänge*, *Hypostasis*, *Zeichen am Weg*, kantata *Von Zeit und Ewigkeit* oraz *Pax et bonum* na chór i orkiestrę. Szczególne miejsce w jego dorobku zajmuje muzyka chóralna. Pueri Cantores Oliuenses prezentują na omawianej płycie jeden z jego utworów - *Dona nobis pacem*.

Uklonem w stronę japońskich odbiorców podczas wspomnianego tournée gdańskiego zespołu były, obok wymienionych wyżej dwóch fragmentów z *Requiem* Jenkinsa śpie-

wanych po japońsku, trzy japońskie melodie ludowe. *Aka Tombo* (czerwona ważka) w opracowaniu Yamada'y Kosaku to najbardziej znana w Japonii pieśń ludowa. *Believe* z kolei jest pieśnią adresowaną do młodzieży. Polskiemu odbiorcy może kojarzyć się ona z pieśnią masową ze względu na słowa o budowaniu pokoju, tymczasem w Japonii jest śpiewana w szkołach przez wszystkie dzieci i młodzież. Na płycie kompozycja ta została nagrana w opracowaniu na dwugłosowy chór z towarzyszeniem fortepianu i saksofonu. Równie znana jest ostatnia z prezentowanych pieśni – *Aizu-Bandai-San* w opracowaniu Hiroshi Ishimaru.

Program japońskich koncertów Pueri Cantores Oliuenses obejmował także dwie pieśni gospel, skomponowane przez znaną w Stanach Zjednoczonych **Alice Parker** (ur. 1925), kompozytorkę, dyrygentkę i nauczycielkę, absolwentkę Juilliard School, gdzie studiowała dyrygenturę chóralską u Roberta Shaw, a później była jego asystentką. Jej twórczość obejmuje różnicowane formy i gatunki – od opery do kantaty, od muzyki sakralnej do świeckich tańców, po cykle pieśni i kwartety smyczkowe. W omawianym albumie utrwalono dwa krótkie utwory chóralskie Alice Parker – *Blow Your Gospel Trumpet* i *Glory, Allelujah!*

W 1993 r. w Rzymie, podczas spotkania z Międzynarodową Federacją Pueri Cantores

Papież Jan Paweł II powiedział (cytuję za portalem Polskiej Federacji Pueri Cantores): „Niech wasze śpiewanie przekracza granice! Wiecie, że słowo *finis* oznacza posłany. Wy jesteście na swój sposób posłani, aby szerzyć Bożą radość i przez wasz śpiew ukazywać, że wiara jest mocniejsza niż wątplenie, że nadzieja jest silniejsza niż beznadziejność, że miłość jest mocniejsza niż śmierć”. Z pewnością takie przekonanie i przesłanie towarzyszy także śpiewakom z gdańskiego zespołu Pueri Cantores Oliuenses. Jego działalność wpisuje się zatem bezpośrednio w kulturową funkcję muzyki. Jednakże nieobca jest chórowi także funkcja ludyczna. O zdolnościach do poruszania się na polu jednej i drugiej przekonuje niniejsza płyta.

Marcin Tadeusz Łukaszewski

Chór Chłopięco-Męski Pueri Cantores Oliuenses, w skład którego wchodzi około czterdziestu utalentowanych chłopców i mężczyzn, został założony w 1972 r. z inicjatywy braci Bogdana i Jana Łukaszewskich.

Początkowo działalność Chóru, gorąco wspierana przez ówczesnego proboszcza Bazyliki Archikatedralnej w Oliwie – Prałata Leona Kossak-Główczewskiego oraz pedagoga i kompozytora Leona Łukaszewskiego, skupiała się głównie na oprawie uroczystości kościelnych. Zespół uświetniał śpiewem m.in. wizytę Kardynała Karola Wojtyły, Prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz msze

św. i inne uroczystości, odbywające się w Bazylice Archikatedralnej w Oliwie oraz wielu innych świątyniach Diecezji Gdańskiej. Zespół występował także na dwóch mszach św. podczas wizyt Ojca Świętego w Ojczyźnie – na gdańskiej Zaspie i Sopckim hipodromie.

Wkrótce Chór podjął współpracę z gdyńskim Teatrem Muzycznym, biorąc udział w niektórych spektaklach (m.in. w *Uciechach staropolskich*) oraz Filharmonią Bałtycką, wykonując muzykę oratorijską (m.in. *Requiem* W. A. Mozarta z okazji 10 rocznicy Grudnia'70). Równocześnie Zespół zaczął koncertować poza granicami Polski. Pierwszym wyjazdem zagranicznym był udział w międzynarodowym festiwalu w Loreto (Włochy – 1979 r.), zakończony audycją u Ojca Świętego Jana Pawła II. Kolejne zaproszenia zawiadły zespół do Austrii, Belgii, Francji, Niemiec, Norwegii, Szwecji, Szwajcarii.

Obecnie międzynarodowe koncerty szczególnie wypełniają czas Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Oliuenses. W 1995 r. Zespół został zaproszony na trzy poważne tournée: w okresie Wielkiej Nocy Chór śpie-

wał w Niemczech, Austrii i Włoszech, latem odwiedził Stany Zjednoczone i Kanadę, by na krótko przed Świątami Bożego Narodzenia znów zagościć we Włoszech. W 1998 r. zespół wystąpił z serią koncertów na Wyspach Kanaryjskich, w 2000 r. został zaproszony na festiwal w Reggio di Calabria (na najbardziej wysuniętym na południe krańcu Włoch), w 2001 r. do Luksemburga (występy zostały zakończone kilkoma kon-

certami w Niemczech, w tym w Berlinie jako gość Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej), w 2004 r. do Kanady i USA, gdzie dał kilkanaście koncertów, a w 2005 r. odwiedził Niemcy i Francję. Latem 2007 r. zespół odbył tournée koncertowe po Japonii, dając kilkanaście koncertów, w tym także jako jedyny reprezentant Polski podczas festiwalu w Hamamatsu i Tokio.

Chór Chłopięco-Męski Pueri Cantores Oliuenses jest laureatem nagród na wielu międzynarodowych festiwalach: w Neerpelt (Belgia) zajął 1 miejsce, w Nantes (Francja) – 2 miejsce. Zespół cieszy się także popularnością i zawsze może liczyć na gorące przyjęcie ze strony nie

tylko polskiej publiczności, ale i mediów. Niewątpliwym wpływ ma na to niebagatelna liczba utworów, jakie Chór ma w swoim bogatym repertuarze.

Zespół wielokrotnie występował z cieszącym się światową sławą Polskim Chórem Kameralnym - Schola Cantorum Gedanensis, uczestnicząc m.in. w wykonaniu *Pasji Św. Mateusza* J. S. Bacha, *Requiem* G. Fauré, *Oratorium Gdańskiego* Marka Kuczyńskiego oraz w nagraniu telewizyjnym multimedialnego utworu Józefa Skrzeka.

Pueri Cantores Olivenses mieli także możliwość wykonania w 1997 r. uroczystego oratorium *Omnia tempus habent*, napisanego przez kompozytorkę Elżbietę Sikorę na zamówienie z okazji obchodów Tysiąclecia Miasta Gdańska.

Różnorodność poszukiwań twórczych Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Olivenses najpełniej oddają liczne nagrania radiowe, telewizyjne, kasetowe i płytowe.

Jan Łukaszewski jest uznawany za jednego z najznakomitszych w Europie specjalistów w dziedzinie muzyki chóralnej. Oprócz prowadzenia Chóru Chłopięco-Męskiego Pueri Cantores Olivenses w głównej mierze koncentruje się na pracy dyrygenta, dyrektora naczelnego i artystycznego Polskiego Chóru Kameralnego. Współpracuje również jako dyrygent gościnny m.in. z Chórem Polskiego Radia w Krakowie oraz wieloma zespołami

w kraju i za granicą. Zainteresowania artystyczne Jana Łukaszewskiego koncentrują się głównie wokół muzyki romantycznej i współczesnej. Prowadząc Polski Chór Kameralny zyskał opinię osoby, potrafiącej w krótkim czasie uczynić możliwymi rzeczy niemożliwe i przygotować muzyczne interpretacje nawet najbardziej skomplikowanych utworów. Dlatego chętnie powierza się mu dyrygowanie światowymi prawykonaniami wielu kompozycji.

Jan Łukaszewski zdobył także duże doświadczenie współpracując jako dyrygent z najznakomitszymi orkiestrami kameralnymi i symfonicznymi (ś.a. wśród nich m.in. Polska Filharmonia Kameralna - Sopot, Sinfonia Uarsovia, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia - Amadeus, Neue Düsseldorfer Hofmusik, Wrocławska Orkiestra Barokowa czy Academy of Ancient Music).

Podczas gdy w pracy z Polskim Chórem Kameralnym - zespołem w pełni profesjonalnym - Jan Łukaszewski na codziennych próbach dąży do osiągnięcia perfekcji, tak odbywające się dwa razy w tygodniu spotkania z Pueri Cantores Olivenses pozwalają mu na realizację innych pokładów swojej muzycznej osobowości: pracuje ze zwykłymi dziećmi, uczy je wspólnego śpiewu i odczuwania radości z tworzenia muzyki oraz wprowadza w świat pełen doznań kulturalnych, których w innych warunkach być może nigdy by nie poznały. Efektem tych

działań stało się stworzenie zespołu, wpisującego się w jedną z najbardziej tradycyjnych form śpiewu chóralnego: chór składający się wyłącznie z chłopców i mężczyzn.

Założony w 1972 r. (przez Jana Łukaszewskiego i jego brata Bogdana) zespół liczy ok. 40-50 śpiewaków (niemal co roku zmienia się skład chóru), rekrutujących się ze szkół podstawowych Trójmiasta. Jan Łukaszewski nie tylko dyryguje istniejącym od ponad 35 lat chórem, ale także organizuje jego koncerty w Polsce, promuje działalność zespołu i zabiega o uczestnictwo chóru w prestiżowych międzynarodowych festiwalach.

Jan Łukaszewski jest absolwentem Uniwersytetu Gdańskiego. Doświadczenie zawodowe zdobywał także w pracy z ojcem Leonem i starszym bratem Ireneuszem. Obecnie Jan Łukaszewski prowadzi zajęcia w ramach podyplomowych studiów dyrygenckich (w Bydgoskiej Akademii Muzycznej) oraz jest zapraszany na interpretacyjne kursy mistrzowskie i seminaria dla dyrygentów chóralnych w kraju i za granicą (m.in. do Tokio/Nagano, Karuizawa, Morioka [Japonia] oraz na

„World Symposium on Choral Music” w Rotterdamie, gdzie występował w charakterze wykładowcy). Zajmując się również edukacyjną stroną śpiewu amatorskiego, Jan Łukaszewski wielokrotnie zasiadał w jury światowych, renomowanych konkursów chóralnych, m.in. w Japonii (Takarazuka, Karuizawa, Morioka), Walii (Llangollen), na Litwie, we Włoszech i Szwajcarii, a także w jury konkursu kompozytorskiego w Polsce i Anglii (Cambridge). Jest także pomysłodawcą i dyrektorem artystycznym cieszącego się ogromnym uznaniem Międzynarodowego Festiwalu Mozartowskiego „Mozartiana” oraz odbywającego się co dwa lata we Włoszech Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego „Singing Together”.

Jan Łukaszewski jest jednym z nielicznych w Polsce propagatorów i wykonawców muzyki chóralnej takich kompozytorów jak Schönberg, Messiaen, Xenakis, Globokar, Take-mitsu, R. Strauss, Pepping, Tippett, Ives czy Barber. Liczne nagrania dla Polskiego Radia, Radia Holenderskiego, Sender Freies Berlin, Bayerischer Rundfunk, Südwestrundfunk i Westdeutscher Rundfunk

oraz dla Telewizji Polskiej i Niemieckiej, a także ponad 55 płyt CD, MC, LP oraz video najlepiej odzwierciedlają wysoką jakość jego pracy.

Poziom artystyczny prowadzonego przez niego Polskiego Chóru Kameralnego wciąż nie przestaje inspirować kompozytorów do pisania dzieł na chór a cappella.

Jan Łukaszewski jest laureatem wielu prestiżowych nagród, w tym fonograficznych.

Pueri Cantores Oliuenses in the Land of Cherry Blossoms

Music has been a constant companion to people almost from the beginning of mankind. Although this statement seems obvious, the role of music has evolved throughout the ages, serving mystical, religious, therapeutic, and enjoyment purposes. Not only has there been music at the courts of popes, bishops, kings and princes, but it also has been popular entertainment for the common people.

Choral singing is one of the most important categories of music, originating from man's natural need to sing. During the Middle Ages, church music began with monodic singing and later developed into polyphony with simple organum for two, three and four voices. During the Renaissance, multi-voice music developed into rich polyphonic singing incorporating sophisticated composition techniques. With choral singing, various

types of choral ensembles were created. In European music, polyphonic a cappella music formed during the 15th and 16th centuries. Performances of church choirs of men and boys became common. The well known Sistine Chapel Choir (Capella Sistina) proudly continues this tradition today as it did then.

The importance of boys' choirs diminished however with the emergence of opera. Women now replaced boys' voices. The interest in boys' choirs was renewed during the 19th century as a response to the growing interest to return to liturgical music which under the influence of opera, had become secularized. This movement, named after the patroness of music, St. Cecilia, began mainly in Munich and Regensburg and later reached all of Europe.

For centuries, only males were allowed to sing in church choirs based on the interpretation of theology as expressed in liturgical rules. Citing the example of the writings of the Synod in Cologne from 1860 (quoting Rev. I Pawlak, Lublin 2001 pg. 254), it is stated that 'the choir responding to the priest celebrant is a part of the liturgy'. Women in the choir would not be allowed to partake in the service at the altar. Infraction of such rules could result in severe punishment. The position of the church on this issue remained unchanged until 1967 (sic!) when the rules of Musicam Sacram abolished the restriction of women in church choirs.

The period after the Second World War (especially during the imposition of Stalin's communism 1945-56) was not conducive to the development of religious music, particularly liturgical music. Church choirs performed strictly within the walls of the church. However, some boys' choirs did become famous (Poznanskie Słowiki or Polish Nightingales directed by Stefan Stuligrosz and the Poznan Boys' Choir directed for many years by Jerzy Kurczewski.) Although these choirs were not associated with any church, their artistic activity took its source from the old cathedral tradition.

Cardinal Wojtyła's election as Pope in 1978 served as the impetus for the development and support of sacred music and cathedral choirs, bringing about the revival of men's and boys' choirs in Poland in the 1980's. Founded in 1981 by Rev. Andrzej Zajac, Pueri Cantores Tarnouienses - The Tarnow Cathedral Choir was one of the first such ensembles. In the 1990's many similar ensembles were created in other cultural centers in Poland, among them; Pueri Cantores Sancti Nicolai in Bochnia, Pueri Cantores Silesienses, Pueri Cantores Thorunienses and Pueri Cantores Cracouienses.

In 1992, the choirs listed above formed the Polish Pueri Cantores Federation founded by Rev. Andrzej Zajac. Prior to the formation of this Federation, two other choirs actively participated in liturgical service; the

Cathedral Choir of Men and Boys in Poznan (founded in 1960 by Rev. Zdzisław Bernat) and Pueri Cantores Oliuenses of Oliwa Cathedral (founded by Jan Łukaszewski in 1972.) The performance of Pueri Cantores Oliuenses on this recording represents a continuation of the Cathedral choral tradition of many centuries.

The musical selections recorded on this CD are from the repertoire performed during the artistic tour of Pueri Cantores Oliuenses in Japan in July and August of 2007, hence the title 'Japanese Tour of 2007.' During the tour, the choir visited several Japanese cities, among them Odawara and Wakayama. They arranged artistic contacts with other ensembles and took part in two Youth Choir festivals; Hamamatsu World Youth Choral Festival and 'Kids Voice' in Tokyo (international festival similar in character) Pueri Cantores Oliuenses was the only choir representing Poland among many ensembles from around the world.

On the first four pieces on the CD, the Polish choir sang with Japanese children during the festival in Tokyo. It is important to mention that there are no men's and boys' choirs in Japanese musical tradition, but there are many amateur children's choirs. The men's and boys' choir from Poland was received in Japan with great interest and warm hospitality.

Because the extended tour demanded a varied artistic program encompassing

styles from different historical periods, old Polish religious music was performed together with contemporary British, American, German, and Polish music. Popular Polish carols arranged by Jan Maklakiewicz as well as Japanese folk songs are recorded for your listening pleasure. The a cappella program is intermixed with piano, organ, vibraphone and saxophone accompaniment.

The choral repertoire arrangement reveals different functions of music: 1. Spiritual function (clearly dominating the recording) as manifested in different origins and stylistic and aesthetic qualities: Polish Renaissance religious music represented by the psalms of Mikołaj Gomółka and Wacław from Szamotyły. Baroque style is represented by J. Staromieyski. Well known carols and the contemporary vision of sacred music in compositions of Heinrich Poos, Karl Jenkins and Alice Parker's gospel spirituals. 2. Entertainment function is represented by folk and popular Japanese songs and a poetic piece accompanied by the piano.

The Japanese Tour 2007 choral miniature opening piece entitled FIFA may be less familiar to the listener. This composition accompanied by the piano, was written by Ireneusz Łukaszewski as the choir's warm-up exercise utilizing the names of the scale in the text. "Fifa" refers to the Fédération Internationale de Football Association comprising 207 member states. Because of the

popularity of the sport and the strong tradition of football championships, the term "fifa" entered the everyday vocabulary and came to mean „a game or play“ The composition connects to this everyday meaning of the word and is performed with enjoyment by the choir.

Ireneusz Łukaszewski (born in 1938) is currently associated with the American musical environment as a composer of hundreds of vocal, choral and instrumental pieces, conductor and educator. A graduate of Music Conservatories in Sopot and Poznań, former conductor of Gdansk Music Academy Choir among others, he was founder of the renowned Polish Chamber Choir - Schola Cantorum Gedanensis.

British composer **Karl Jenkins** (born in 1944) is a well known musician. During his early artistic career, he played jazz and rock jazz performing with various groups and playing several instruments. His compositions, balancing between classical and popular music, combine elements of ethnic, jazz, popular and classical music. It is very fashionable to perform his works today which attests to his growing popularity. Jenkins' *Adiemus* gained fame by the equally successful performances of both professional and amateur choirs and pop artists (for example, Enya as seen on YouTube.)

In 2005, Jenkins composed a Requiem utilizing the Latin text of a funeral Mass

enriched by five haiku death poems. The piece, inspired by Japanese culture, was intended by the composer to symbolically unite the East with the West. Pueri Cantores Oliuenses included two haiku poem fragments of the Requiem in this recording; The Snow of Yesterday and From Deep in My Heart arranged for equal voices with piano and saxophone accompaniment.

In addition to the two Japanese haiku fragments of Jenkins' Requiem sung in Japanese, the Polish choir also performed three more Japanese folk melodies for the enjoyment of the Japanese audiences. *Aka Tombo* (red dragon fly) arranged by Yamada Kosaku is the best known Japanese folk song. *Believe*, a song about peace addressed to the young people and sung in all schools was recorded on this CD in an arrangement for two voices with piano and saxophone accompaniment. Equally popular is the last featured Japanese song, *Aizu-Bandai-San* arranged by Hiroshi Ishimaru.

Heinrich Poos (born in 1928) composer, musicologist and professor at Technische Universität, Universität der Künste in Berlin as well as at Johann-Wolfgang-Goethe-Universität in Frankfurt on Main belongs to a pleiad of esteemed German composers. His more important compositions include; *Sphragis*, *Nachklänge*, *Hypostasis*, *Zeichen am Weg*, the cantata *Von Zeit und Ewigkeit* as well as *Pax et bonum* for choir and

orchestra. Choral music occupies a special place in his artistic output. Pueri Cantores Oliuenses' recording features one of his choral compositions, *Dona nobis pacem*.

Included in the concert repertoire of Pueri Cantores Oliuenses in Japan are two gospel songs composed by **Alice Parker** (born 1925). This well known American composer, conductor, and Professor of Music, was a graduate of Juilliard School of Music where she studied choir conductor technique under famous Robert Shaw and later became his assistant. Her compositions embrace various forms of music - from opera to cantata music, religious music to secular dances including songs and string quartets. The two Alice Parker compositions recorded on this CD are, *Blow Your Gospel Trumpet* and *Glory, Halleluia*.

In 1993, Pope John Paul II said during his meeting with the International Pueri Cantores Federation "Let your singing cross the border! You know that the word "Angel" means the messenger. You are in a way sent to spread God's joy and through your singing prove that faith is stronger than doubt, that hope is stronger than hopelessness and that love is stronger than death."

It is certain that such a conviction is a guiding principle for the singers of Pueri Cantores Oliuenses.

Marcin Tadeusz Łukaszewski

Pueri Cantores Oliuenses are a boys' and men's choir consisting of about 40 singers (aged between 8 and c. 40). The choir was founded in 1972 on the initiative of the brothers Bogdan and Jan Łukaszewski.

Originally, the main task of the singers was the musical embellishment of divine services at Oliwa Cathedral in Gdansk. In this they found the glowing support of the then Cathedral priest Prelate Leon Kossak-Główczewski and of Leon Łukaszewski, composer and teacher. With its singing, the ensemble embellished among others visits by Cardinal Karol Wojtyła, Primate Stefan Wyszyński as well as Holy Masses and other festivities taking place in Oliwa Cathedral and at many other places of worship in the Gdansk Diocese. Pueri Cantores Oliuenses also sang in two Holy Masses during the visit of the Holy Father to his home country - at Gdansk Zaspia and at the Sopot hippodrome.

Soon, the choir began a cooperation with the Music Theatre at Gdynia taking part in many a production (among others in *Uciechach staropolskich* [Old Polish Joys]) and joined the Baltic Philharmonic Orchestra for the performance of oratorios (e.g. W.A. Mozart's *Requiem* on the occasion of the 10th anniversary of the so-called 'December 1970'). At that same time the ensemble began singing concerts outside Poland. In 1979, their first trip abroad took them to

Loreto in Italy, crowned by an audience with the Holy Father, Pope John Paul II. There followed numerous appearances in Austria, Belgium, France, Germany, Norway, Sweden, Switzerland.

Nowadays, concert tours are part of the choir's every-day life. In 1995 alone, for example, Pueri Cantores Oliuenses were invited on three more extensive tours: at Easter they sang in Germany, Austria, and Italy, in the summer they visited the USA, and shortly before Christmas they went back to Italy again. In 1998, they gave a series of concerts in the Canary Islands, in 2000 they were invited to a Festival at Reggio di Calabria (at the southernmost point of Italy), in 2001 to Luxembourg (in connection also with several concerts in Germany). The Polish Ambassador to Germany asked Pueri Cantores Oliuenses to sing in his Berlin residence around Christmas 2002. In 2004, they gave a series of concerts in Canada and the USA, in 2005 they were invited to Germany and France. In the summer of 2007, the ensemble went on a concert tour of Japan, singing more than 10 concerts, among them festivals in Hamamatsu and in Tokyo. In both they were the only Polish representatives.

Pueri Cantores Oliuenses have won numerous international choral competitions, in Neerpelt/Belgium (1st prize) for example or in Nantes/France (2nd prize). To the singers, however, it seems equally important that they also are

very well accepted at home, in Poland, both by their audiences and by the press (one reason may be their wide and varied repertory).

The choir has participated in quite a number of performances by the world-renowned Polski Chór Kameralny (The Polish Chamber Choir), in Bach's St Matthew Passion, for example, in the Fauré-Requiem, Marek Kuczyński's Oratorium Gdańskie and even in the TV recording of a multi-media work by Józef Skrzek.

Pueri Cantores Oliuenses also sang in the festive oratorio "Omnia tempus habent" commissioned from the Paris composer Elżbieta Sikora by the City of Gdansk on the occasion of its Millennium celebrations in 1997.

A characteristic cross-section of the work of the boys' and men's choir is to be found on a number of radio-, TV-, cassette- and CD recordings.

Jan Łukaszewski has come to be accepted as one of Europe's most accomplished choral music specialists. As well as, on an honorary basis, conducting the Boys' and Men's Choir Pueri Cantores Oliuenses he is full-time conductor, artistic director and director general of Polski Chór Kameralny (The Polish Chamber Choir). Much in demand as a guest conductor, he e.g. regularly works with the Polish Radio Choir Cracow as well as guest conducting outside Poland. His main artistic interests lie in the fields of romantic and

of contemporary music, and, especially in connection with The Polish Chamber Choir he has gained a reputation of being able to make possible the impossible and, in a very short time indeed, prepare musically valid interpretations of even the most complex of works. Hence the number of premier performances directed by him is vast.

Besides that, Jan Łukaszewski has an impressive record as an orchestral conductor, co-operating with some of the most important philharmonic orchestras in Poland, with the Polish Chamber Orchestra Sopot, Sinfonia Varsovia, the Amadeus Polish Radio Chamber Orchestra, Neue Düsseldorf Hofmusik, Baroque Orchestra of the Wrocław Academy of Ancient Music, to name but a few.

While with The Polish Chamber Choir - a full-time professional choir - Jan Łukaszewski in daily rehearsals strives to achieve perfection, his twice weekly work with Pueri Cantores Oliuenses allows him to indulge another side of his musical personality: working with ordinary children, teaching them to sing together, to enjoy making music together, as well as opening for them cultural perspectives they might not otherwise have had - all this while shaping them into a type of ensemble which may be considered as one of the most traditional forms of choral singing: a choir consisting of boys and men only.

Having founded this 40-50 strong, almost annually changing choir recruited from normal

day-schools in and around Gdansk-Oliwa in 1972 (together with his brother Bogdan), Jan Łukaszewski for 35 years now has been conducting it – which additionally meant not only arranging the choir's concerts in Poland but also promoting its activities and making them take part in many prestigious international festivals.

Jan Łukaszewski is a graduate of Gdansk University, yet he regards the foundations of his present-day successes to have been laid by his earliest teachers: his father, Leon and his eldest brother, Ireneusz. Nowadays, Jan Łukaszewski himself teaches a post-graduate conducting course at Bydgoszcz and worldwide gives master classes and seminars for choral conductors (like at the "World Symposium on Choral Music" attended by 5000 choral conductors in Rotterdam, Netherlands or in Japan where e.g. he taught at Tokyo, Nagano and at Karuizawa, and Morioka) or holds interpretation classes for conductors in Italy. Taking an educational interest in amateur singing, he often works in the juries of internationally renowned choral contests, among others in Japan (Takarazuka), Wales (Llangollen), Lithuania, Italy, Switzerland (Montreux), and of composer's competitions in Poland and in Great Britain. He has conceived and is artistic director of the hugely successful international annual Mozart festival "Mozartiana" in Poland as well as of the

biennial international choral festival "Singing Together" in Italy.

In Poland, Jan Łukaszewski is regarded as one of the few that propagate the music of such composers as Schönberg, Messiaen, Xenakis, Globokar, Castiglioni, Takemitsu, R. Strauss, Pepping, Tippett, Ives, and Barber. His abundant recordings for Polish Radio, Dutch Radio, Sender Freies Berlin, Bayrischer Rundfunk, Südwestrundfunk, and Westdeutscher Rundfunk and for Polish and German Television as well as more than 55 CD-, MC-, LP- and video recordings reflect the quality of his work.

The high artistic level especially of Polski Chór Kameralny under his direction time and again inspires composers to write works for unaccompanied choir.

Jan Łukaszewski has received countless highly prestigious awards, among them a number of grammophone prizes.

Pueri Cantores Oliuenses im Land der Kirschblüten

Die Musik war ständiger Begleiter des Menschen von Anfang an. Dies scheint eine nahe liegende Aussage, und doch hat sich die Rolle der Musik über die Zeiten mit ihren unterschiedlichen Aufgaben entwickelt, sei es für mystische, religiöse, therapeutische oder „hedonistische“ Zwecke. Nicht nur an den Höfen von Päpsten, Bischöfen, Königen und Fürsten gab es Musik, sondern sie dien-

te stets auch der Unterhaltung des gemeinen Mannes.

Chorgesang als eine äußerst wichtige musikalische Kategorie hat seinen Ursprung in dem natürlichen Bedürfnis des Menschen zu singen. Während des Mittelalters begann die Kirchenmusik zunächst als monodischer Gesang und entwickelte sich mit der Zeit zur Polyphonie zunächst mit zwei-, drei- oder vierstimmigem organum simplex. In der Renaissance entwickelte sich die vielstimmige Musik mit Hilfe komplexer Kompositionstechniken zu prächtigem polyphonen Gesang. Im Rahmen des Chorgesangs entstanden verschiedene Arten von Ensembles. Innerhalb der Europäischen Musik bildeten sich die polyphonen Formen unbegleiteter Vokalmusik im 15. und 16. Jahrhundert heraus. Aufführungen durch Knaben-Männerchöre bürgerten sich ein, für gewöhnlich in kirchlichem Kontext. Der berühmte Chor der Sixtinischen Kapelle (Capella Sistina) pflegt diese Tradition bis heute.

Jedoch verringerte sich die Bedeutung der Knabenchöre mit dem Aufkommen der Oper. Die Knabenstimmen wurden damals durch Frauenstimmen verdrängt. Erst im 19. Jahrhundert wuchs das Interesse an Knabenchören wieder im Zuge der Forderung nach Erneuerung der liturgischen Musik, die unter dem Einfluss der Oper verweltlicht war. Die damals entstehende, (nach der

Hl. Cäcilie, Schutzpatronin der Musik und des Gesangs) gemeinhin „cäcilianische“ genannte Bewegung nahm ihren Ausgang vor allem von zwei Zentren – München und Regensburg und erreichte später ganz Europa.

Jahrhundertlang durften in Kirchenchören nur Männer singen, was in dem Theologieverständnis und den daraus abgeleiteten liturgischen Vorschriften begründet lag. Ein Beispiel für solche Paragraphen ist die Schrift der Synode von Köln (zit. nach Pfr. I. Pawlak, Lublin 2001, S. 254), wo davon die Rede ist, dass „der dem zelebrierenden Priester antwortende Chor nämlich Teil der liturgischen Handlung ist und deshalb darin kein Platz für Frauen, die vom Dienst am Altar ausgeschlossen sind.“ Verstoß gegen dieses kirchliche Verbot war häufig mit strengen Strafen verbunden. Erst 1967 (sic!) wurde im Regelwerk Musicam Sacram das Verbot der Aufnahme von Frauen in Kirchenchöre abgeschafft.

In Polen war die Zeit nach dem 2. Weltkrieg und insbesondere die Periode des stalinistischen Kommunismus (1945-56) nicht eben förderlich für geistliche Musik, schon gar nicht für liturgische. Der Wirkungskreis der Kirchenchöre war von den Mauern des Gotteshauses begrenzt. Später jedoch erlangten „weltliche“ Ensembles Berühmtheit – der Knaben- und Männerchor Poznański Stowiki (Posener Nachtigallen) von Stefan

Stuligrosz und Poznański Chór Chłopięcy [Posener Knabenchor], viele Jahre geleitet von Jerzy Kurczewski. Zwar waren diese Ensembles nicht mit der Kirche verbunden, ihre Tätigkeit beruhte aber zweifellos auf der alten Kathedralentradition.

Die Idee, an Kathedralen Knaben-Männerchöre einzurichten regenerierte sich allmählich in den achtziger Jahren des vorigen Jahrhunderts. Anregung und starke Motivation dafür (wie auch für die Entwicklung der geistlichen Musik in dieser Zeit) war die Wahl Kardinal Karol Wojtyła zum Oberhaupt der katholischen Kirche (1978). Einer der ersten solcher an eine Kathedrale angeschlossenen Knaben-Männerchöre waren die 1981 von Pfr. Andrzej Zajac gegründeten Pueri Cantores Tarnovienses – der Chor der Kathedrale von Tarnów. In den neunziger Jahren des vergangenen Jahrhunderts entstanden schlagartig eine Menge ähnlicher Ensembles, u.a. Pueri Cantores Sancti Nicolai in Bochnia, Pueri Cantores Silesienses, Pueri Cantores Thorunsienses, Pueri Cantores Cracovienses. Im Jahre 1992 schlossen sie sich auf Initiative des genannten Dirigenten zur Polska Federacja Pueri Cantores [Polnische Föderation Pueri Cantores] zusammen. Es ist allerdings darauf hinzuweisen, dass vor Gründung des erwähnten Vereins und der oben genannten Chöre, in Posen seit 1960 der von Pfr. Zdzisław Bernat gegründete

Knaben-Männerchor der Kathedrale und an der Kathedrale von Oliwa seit 1972 der auf Initiative von Jan Łukaszewski entstandene Knaben-Männerchor Pueri Cantores Oliuenses aktiv am liturgischen Dienst teilnahmen. So knüpft das Ensemble, dessen CD wir in Ihre Hände legen, also an eine jahrhundertealte Tradition der Kathedralen an, nämlich an die gemischten Knaben-Männerchöre.

Das auf dieser CD eingespielte Repertuar entspricht dem von Pueri Cantores Oliuenses im Juli und August 2007 während einer Konzertreise durch Japan gesungenen Programm. Daher der Titel: Japanese Tour 2007. Der Chor besuchte damals mehrere japanische Städte, darunter Odawara und Wakayama, knüpfte künstlerische Kontakte zu anderen Ensembles und nahm an zwei Jugendchor-Festivals teil: am Hamamatsu World Youth Choral Festival in Hamamatsu sowie an dem vom Charakter her ähnlichen Festival Kids' Voice in Tokio. Das erste davon war das Kinder- und Jugendchor-Festival, an dem Ensembles aus vielen Ländern teilnahmen. Pueri Cantores Oliuenses war der einzige Repräsentant Polens. Während des Festivals in Tokio sang der Chor auch zusammen mit japanischen Kindern. Die ersten vier Stücke sind Zeugnis dieses gemeinsamen Gesangs, denn die Aufnahme wurde in der Tat während des genannten

Festivals gemacht. Es ist übrigens interessant, dass es in Japan traditionell keine Knaben-Männerchöre gibt. Hingegen existieren zahlreiche Laien-Kinderchöre. Der Knaben-Männerchor aus Polen traf in Japan auf ungemeines Interesse und wurde sehr warm aufgenommen.

Wegen der ausgedehnten Konzertreise enthielten die Auftritte der Sänger aus Oliwa und damit diese Aufnahme ebenfalls Werke, die in mancher Hinsicht sowohl hinsichtlich ihrer Entstehungszeit als auch stilistisch-ästhetisch variieren. Neben alt-polnischer geistlicher Musik wurden auch zeitgenössische britische, amerikanische, deutsche und polnische Werke aufgenommen. Wir können bekannte polnische Weihnachtslieder in Bearbeitung von Jan Maklakiewicz hören sowie japanische Volkslieder. Unterschiedlich ist auch die Besetzung: zum A-capella-Chorgesang treten auch Chor mit Klavier, Orgel, Vibraphon und Saxophon. Dank des derartig gestalteten Repertuars werden auch die eingangs erwähnten verschiedenen Funktionen der Musik offensichtlich wie folgt: 1) die religiös-kultische Funktion (auf dieser CD eindeutig dominant). Sie zeigt sich in der Musik verschiedener Herkunft und unterschiedlicher ästhetisch-stylistischer Werte: geistliche Musik der polnischen Renaissance, vertreten durch die Psalmen Mikolaj Gomółkas und Wacław von Szamotulys und spätere, barocke Werke

von J. Staromieyski; populäre polnische Weihnachtslieder; der zeitgenössische Blick auf das Geistliche in den Werken von Heinrich Poos und Karl Jenkins, oder ganz eindeutig an das Evangelium angelehnt in den Werken von Alice Parker. 2) die volkstümlich-gesellschaftliche und Unterhaltungsfunktion, vertreten durch Volkslieder und populäre japanische Stücke oder ein poetisches Werk über charakteristische Lieder von Maciej Malecki.

Mit dem hier angegebenen Programm möchte ich die Aufmerksamkeit auf einige ausgewählte, dem polnischen Hörer weniger bekannte oder unbekannte Positionen lenken.

Ireneusz Łukaszewski (geb. 1938), zurzeit als Dirigent und Pädagoge in das musikalische Umfeld der Vereinigten Staaten gebunden, Absolvent der Staatlichen Musikakademien (PW5M) in Sopot und in Posen leitete akademische Chöre in Danzig – den der Medizinischen und den der Musikakademie. Er ist Gründer des berühmten Polski Chór Kameralny – Schola Cantorum Gedanensis. Unter seinen fast 150 Chor- und Vokal-Instrumentalwerken findet sich die Chor-Miniatur *Fifa*. Der Titel dieser Komposition, mit der die CD beginnt, bezieht sich auf die Internationale Fußball-Föderation (Fédération Internationale de Football Association), zu der sich 207 nationale Verbände zusammengeschlossen haben. In Südamerika, wo

die Tradition von Fußballmeisterschaften und Fußballspielen außerordentlich ausgeprägt ist, ist der Ausdruck „fifa“ in die Umgangssprache eingegangen und bedeutet ganz einfach Spiel. Das Stück von Ireneusz Łukaszewski knüpft an diese umgangssprachliche Bedeutung des Wortes an. Es ist ein Übungs- und Aufwärmstück des Chores mit Klavier (wobei die Textebene sich auf die Notennamen in der Solmisation bezieht) und wird gerne von dem Danziger Ensemble aufgeführt.

Der britische Komponist **Karl Jenkins** (geb. 1944) ist gegenwärtig ein sehr bekannter Musiker in Großbritannien. In seiner Jugend spielte er u.a. Jazz und Rock-Jazz, trat mit verschiedenen Gruppen auf und spielte verschiedene Instrumente. Da verwundert es auch nicht, dass seine Werke stilistisch auf der Grenze zwischen E- und U-Musik liegen und Elemente aus ethnischer Musik, Jazz, Unterhaltungs- und klassischer Musik verbinden. Aufführungen von Jenkins' Werken sind bei vielen englischen Chören in letzter Zeit modern, was auf die Popularität dieses Komponisten deutet. Besonderen Ruhm erlangte er dank des Projekts *Adiemus*, massenhaft aufgeführt gleichermaßen von Berufs- als auch von Laienchören, wie auch von Unterhaltungsmusikern, z.B. von Enya (dafür braucht man sich nur im Internet-Portal YouTube umzusehen). Im Jahre 2005 komponierte Karl Jenkins ein Requiem, text-

lich an die Totenmesse angelehnt, aber angereichert mit anderen Texten, unter anderem mit fünf Haiku-Gedichten zum Thema Tod. Das gesamte Requiem ist auf eigentümliche Weise von japanischer Kultur inspiriert, wobei die symbolische Verbindung von Ost und West in der Absicht des Autors lag. Der Danziger Chor hat in das Programm seiner Japan-Tournée zwei Fragmente des erwähnten Werkes aufgenommen – *The Snow of Yesterday* und *From Deep in my Heart*, geschrieben auf die genannten Haiku-Texte und bearbeitet für gemischten Chor mit Klavier und Saxofon.

Heinrich Poos (geb. 1928) ist Komponist und Musikwissenschaftler und war Professor an der Technischen Universität und an der Universität der Künste in Berlin, sowie an der Johann-Wolfgang-Goethe-Universität in Frankfurt am Main, wo er in den Bereichen Musikwissenschaft und Musiktheorie unterrichtete, und gehört zum Kreise geachteter deutscher Komponisten. Zu seinen bedeutendsten Werken zählen u.a. *Sphragis*, *Nachklänge*, *Hypostasis*, *Zeichen am Weg*, die Kantate *Von Zeit und Ewigkeit* sowie *Pax et bonum* für Chor und Orchester. Einen besonderen Platz in seinem Schaffen nimmt die Chormusik ein. *Pueri Cantores Oliuenses* präsentieren in dieser Aufnahme eines seiner Werke – *Dona nobis pacem*.

Als Gruß an das japanische Publikum auf dieser Tournée sang das Danziger Ensemble

auf Japanisch neben den beiden oben genannten Fragmenten aus dem Requiem von Jenkins noch drei japanische Volksmelodien. Aka Tombo (rote Libelle) in der Bearbeitung von Yamada Kosaku ist das bekannteste japanische Volkslied. Das Stück *Believe* wendet sich an junge Leute. Der europäische Hörer mag es sich angesichts des Textes über den Aufbau des Friedens als ein Werk für die Massen vorstellen, es wird jedoch in den japanischen Schulen von allen Kindern und Jugendlichen gesungen. Auf der CD findet sich die Komposition in einer Bearbeitung für zweistimmigen Chor mit Klavier und Saxophon. Ebenso bekannt ist das letzte der vorgestellten Stücke – *Aizu-Bandai-San* in der Bearbeitung von Hiroshi Ishamaru.

Das japanische Konzertprogramm der *Pueri Cantores Oliuenses* enthielt auch zwei Gospels komponiert von der in den Vereinigten Staaten bekannten **Alice Parker** (geb. 1925), Komponistin, Dirigentin und Pädagogin, Absolventin der Juilliard School, wo sie bei Robert Shaw Chorleitung studierte und später seine Assistentin wurde. Ihr Werk umfasst unterschiedliche Formen und Gattungen – von der Oper zur Kantate, von geistlicher Musik zu weltlichen Tänzen, vom Liederkreis zum Streichquartett. In dem vorliegenden Album sind zwei kurze Chorwerke von Alice Parker aufgezeichnet: *Blow Your Gospel Trumpet* und *Glory, Allelujah!*

1993 sagte Papst Johannes Paul II. während seines Treffens mit der Internationalen Föderation *Pueri Cantores* in Rom (Zitat von der Internet-Seite der Polnischen Föderation *Pueri Cantores*): „Möge euer Gesang Grenzen überwinden! Ihr wisst, dass das Wort „Engel“ Bote bedeutet. Ihr seid auf eure Weise gesandt, die Freude Gottes zu verbreiten und durch euren Gesang zu bezeugen, dass Vertrauen stärker ist als Zweifel, dass Hoffnung stärker ist als Hoffnungslosigkeit, dass Liebe stärker ist als Tod.“ Die Gewissheit solcher Überzeugung und solchen Anspruchs begleitet auch die Sänger von *Pueri Cantores Oliuenses*. Ihre Tätigkeit lässt sich somit unmittelbar der kultischen Funktion der Musik zuordnen. Und doch ist dem Chor auch die Unterhaltungsfunktion nicht fremd. Von der Fähigkeit, sich in dem einen und dem anderen Feld zu bewegen, zeugt die vorliegende CD.

Marcin Tadeusz Łukaszewski

Die *Pueri Cantores Oliuenses* sind ein Knaben-Männerchor und bestehen aus ungefähr 40 Sängern im Alter zwischen 8 und etwa 40 Jahren). Der Chor wurde 1972 auf Initiative der Brüder Bogdan und Jan Łukaszewski gegründet.

Ursprünglich bestand die Hauptaufgabe des Chores in der musikalischen Ausgestaltung von Gottesdiensten in der Kathedrale

von Oliwa in Danzig. Prälat Leon Kossak-Głowczewski, Pfarrer an der Kathedrale und Leon Łukaszewski, Komponist und Pädagoge, unterstützten ihn dabei auf's Herzlichste. Mit seinem Gesang bereicherte das Ensemble unter anderem die Visiten von Kardinal Karol Wojtyła, Primat Stefan Wyszyński sowie Heilige Messen und Festakte, die in der Kathedrale von Oliwa und vielen anderen Gotteshäusern in der Diözese Danzig stattfanden.

Bald schon begann der Chor eine Zusammenarbeit mit dem Musiktheater in Gdynia und war an so mancher Produktion beteiligt (u.a. *Uciechy staropolskie* [Altpolnische Freuden]) und sang bei Aufführungen von Oratorien mit dem Baltischen Philharmonischen Orchester (z.B. im Dezember 1970 bei W.A. Mozarts Requiem zum 10jährigen Bestehen der FPB). Im selben Zeitraum nahm das Ensemble auch seine Konzerttätigkeit außerhalb Polens auf. Seine erste Auslandsreise führte es 1979 nach Italien.

Es folgten zahlreiche Auftritte in Österreich, Belgien, Frankreich, Deutschland, Norwegen, Schweden und in der Schweiz.

Heutzutage gehören Konzertreisen zum Alltag des Chores. So wurden die *Pueri Cantores Oliuenses* allein im Jahre 1995 zu drei ausgedehnten Tourneen eingeladen: um Ostern sangen sie in Deutschland, Österreich und Italien, im Sommer besuch-

ten sie die USA, und kurz vor Weihnachten fuhren sie wiederum nach Italien. 1998 gaben sie eine Reihe von Konzerten auf den Kanarischen Inseln, im Jahr 2000 waren sie zu einem Festival in Reggio di Calabria (am südlichsten Punkt Italiens) eingeladen, 2001 nach Luxemburg (in Verbindung mit weiteren Konzerten in Deutschland). 2002 lud der damalige Polnische Botschafter in Deutschland *Pueri Cantores Oliuenses* ein, zur Weihnachtszeit in seiner Berliner Residenz zu singen. Im Jahre 2004 gingen sie auf Konzertreise in Kanada und den USA, 2005 waren sie nach Deutschland und Frankreich eingeladen. Im Sommer des Jahres 2007 bewältigte das Ensemble eine Konzertreise in Japan, bei dem es über 10 Konzerte gab, darunter Festivals in Hamamatsu und in Tokio, bei denen sie jeweils die einzigen Repräsentanten Polens waren.

Die *Pueri Cantores Oliuenses* haben zahlreiche internationale Chorwettbewerbe gewonnen, in Neerpelt/Belgien (1. Preis) zum Beispiel oder in Nantes/Frankreich (2. Preis). Den Sängern allerdings erscheint ebenso wichtig, daß sie (vielleicht wegen ihres breiten und abwechslungsreichen Repertoires) auch daheim, in Polen von Publikum und Kritik gleichermaßen geschätzt werden.

Der Chor hat schon an einer ganzen Reihe von Aufführungen mit dem weltbekannten *Polski Chór Kameralny* [Der Polnische Kammerchor] mitgewirkt, so bei

Bachs Matthäus-Passion zum Beispiel, beim Fauré-Requiem, bei Marek Kuczyńskis Oratorium *Gdańskie* und sogar bei der Fernsehaufzeichnung eines multi-medialen Werkes von Józef Skrzek.

Die *Pueri Cantores Oliuenses* sangen auch in dem festlichen Oratorium „*Omnia tempus habent*“, von der Stadt Danzig anlässlich ihrer Jahrtausendfeiern 1997 bei der Pariser Komponistin Elżbieta Sikora in Auftrag gegeben.

Ein charakteristischer Querschnitt der Arbeit des Knaben- und Männerchores findet sich auf einer 1994 aufgenommenen CD.

Jan Łukaszewski gilt als einer der versiertesten Chormusik-Spezialisten Europas. Neben seiner ehrenamtlichen Tätigkeit als Dirigent des Knaben- und Männerchores *Pueri Cantores Oliuenses* ist er im Hauptberuf Dirigent, künstlerischer Leiter und Generaldirektor von *Polski Chór Kameralny* [Der Polnische Kammerchor]. Als Gastdirigent viel gefragt arbeitet er z.B. regelmäßig mit dem Polnischen Rundfunkchor und übernimmt Gastdirigate im Ausland.

Sein künstlerisches Hauptinteresse ruht auf der romantischen und der zeitgenössischen Musik, und insbesondere hinsichtlich seiner Arbeit mit Dem Polnischen Kammerchor hat er sich den Ruf erworben, in aller kürzester Zeit das Unmögliche möglich zu machen und musikalisch gültige Interpretationen selbst

komplexester Werke vorzustellen. Die Zahl der von ihm gestalteten Uraufführungen ist daher unabschätzbar.

Daneben hat Jan Łukaszewski auch Beachtliches als Orchesterdirigent geleistet, es sei die Zusammenarbeit mit einigen der wichtigsten philharmonischen Orchestern Polens erwähnt, mit der Polnischen Kammerphilharmonie Sopot, der Sinfonia *Warszawa*, dem Rundfunkkammerorchester *Amadeus*, der Neuen Düsseldorfer Hofmusik, Dem Barockorchester der Breslauer Symphoniker, der *Academy of Ancient Music* - um nur einige zu nennen.

Während Jan Łukaszewski in der Arbeit mit Dem Polnischen Kammerchor - einem professionellen Vollerzeit-Ensemble - in täglichen Proben nach Perfektion strebt, erlaubt ihm die Arbeit mit *Pueri Cantores Oliuenses*, eine andere Facette seiner Musiker-Persönlichkeit auszuleben: die Arbeit mit gewöhnlichen Kindern, die das gemeinsame Singen zu lehren, den Spaß am gemeinsamen Musizieren und ihnen gleichzeitig kulturelle Perspektiven zu eröffnen, die sie sonst vielleicht nicht gehabt hätten - all dies geschieht, während sie zu einem Ensemble-Typus zusammenwachsen, der wohl als eine der traditionellsten Formen des Chorgesangs betrachtet werden kann: zu einem Chor, der nur aus Knaben und Männern besteht.

Nachdem er 1972 diesen 40 bis 50 Sänger starken und sich fast alljährlich wandelnden

Chor aus Kindern normaler allgemeinbildender Schulen in und um Danzig-Oliwa (zusammen mit seinem Bruder Bogdan) gegründet hat, dirigiert Jan Łukaszewski ihn nun schon seit 35 Jahren - was anfänglich auch bedeutete, dass nicht nur Konzerte des Chores innerhalb Polens zu organisieren waren, sondern auch seine Aktivitäten bekannt zu machen und das Ensemble in vielen renommierten internationalen Festivals auftreten zu lassen.

Jan Łukaszewski ist Absolvent der Universität Danzig, doch sieht er die Grundlagen seiner heutigen Erfolge von seinen allerersten Lehrern gelegt: von seinem Vater, Leon und von seinem ältesten Bruder, Ireneusz. Heutzutage unterrichtet Jan Łukaszewski selber, zum Beispiel im Aufbaustudium Dirigieren in Bydgoszcz, er hält auf der ganzen Welt Meisterkurse und Chorleitungs-Seminare (wie „World Symposium on Choral Music“ in Rotterdam in den Niederlanden, das von 5000 Chorleitern besucht wurde, oder in Japan, wo er z.B. in Tokio unterrichtet hat, in Nagano, in Karuizawa und in Morioka) oder er gibt Interpretationskurse für Dirigenten in Italien. Als engagierter Pädagoge interessiert er sich auch für den Amateur-Gesang und arbeitet häufig in den Jurien international renommierter Chorwettbewerbe, unter anderem in Japan [Takarazuka, Karuizawa], Wales [Llangollen], Litauen, Italien, in der Schweiz

und von Kompositionswettbewerben in Polen und in Großbritannien [Cambridge]. Er hat zudem das enorm erfolgreiche internationale Mozart-Festival „Mozartiana“, dessen künstlerischer Leiter er auch ist, in Polen ins Leben gerufen. In Italien ist er künstlerischer Leiter des alle zwei Jahre stattfindenden internationalen Chorfestival „Singing Together“.

In Polen gilt Jan Łukaszewski als einer der Wenigen, die die Musik solcher Komponisten wie Schönberg, Messiaen, Menakis, Globokar, Castiglioni, Takemitsu, R. Strauss, Pepping, Tippett, Ives und Barber propagieren. Seine unzähligen Aufnahmen für den Polnischen Rundfunk, den Niederländischen Rundfunk, den Sender Freies Berlin, den Bayrischen Rundfunk, den Südwestrundfunk, und den Westdeutschen Rundfunk sowie für das Polnische und das Deutsche Fernsehen, wie auch mehr als 55 CD-, MC-, LP- und Video-Aufnahmen widerspiegeln die Qualität seiner Arbeit.

Das hohe künstlerische Niveau von Polski Chór Kameralny unter seiner Leitung inspiriert immer wieder Komponisten zur Komposition von Werken für Chor a cappella.

Jan Łukaszewski ist Träger zahlloser renommierter Preise und Auszeichnungen, unter ihnen eine Reihe von Schallplattenpreisen.

Recordings of Polski Chór Kameralny and Jan Łukaszewski in the Musica Sacra Edition

MSE 004

MSE 013 Fryderyk 2007

Pueri Cantores Olivenses

Soprany: Mikołaj Albrecht, Michał Ciesielski, Marcin Doliński, Bartosz Dybek, Adam Heinrich, Maciej Jatczak, Piotr Lizak, Piotr Łęcki, Mateusz Mlotkowski, Filip Olszewski, Stanisław Parafianowicz, Jakub Sikorski, Mikołaj Stojalowski, Tomasz Sulima, Dariusz Szymański, Szymon Tywoczyński, Stanisław Węsierski, Jan Wyrwiński, Antoni Zdrojewski **Altzy:** Krzysztof Czerwiński, Marcin Komorowicz, Konrad Kupka, Michał Lach, Dominik Lamcha, Paweł Litomski, Szczepan Magier, Krzysztof Milaszewski, Stanisław Stępniewski **Tenory:** Michał Jan Ciesielski, Piotr Modrzejewski, Krzysztof Pękala **Baszy:** Dominik Ciesielski, Mariusz Czapiewski, Konstanty Koschembahr-Lyskowski, Andrzej Macierzyński, Stefan Magier, Jędrzej Pańnicki, Krzysztof Stachowski, Piotr Wierchnicki, Wojciech Włodarski, Krzysztof Wyrwiński

Pueri Cantores Olivenses

JAPANESE TOUR 2007

1. Introduction	0:26
2. Ireneusz Łukaszewski (*1938) <i>FIFA</i>	1:33
3. Karl Jenkins (*1944) <i>The Snow of Yesterday</i> z Requiem	3:03
4. Karl Jenkins (*1944) <i>From Deep in my Heart</i> z Requiem	2:34
5. Heinrich Poos (*1928) <i>Dona nobis pacem</i>	2:15
6. Yamada Kosaku (1886-1965) <i>Aka Tombo</i>	2:31
7. Ryuichi Sugimoto <i>Believe</i>	3:24
8. Hiroshi Ishimaru <i>Aizu-Bandai-San</i>	3:05
9. J. Staromiejski (ok. poł. XVIII w.) <i>Laudate Pueri</i>	5:15
10. Mikołaj Gomółka (ok.1535-ok.1591), Psalm 29 <i>Nieście chwałę mocarze</i>	1:09
11. Wacław z Szamotuł (ok.1524-ok.1560) <i>Modlitwa, gdy dzieci idą spać</i>	2:32
12. Jan Maklakiewicz (1899-1954) <i>Święta Panienka</i>	2:51
13. Jan Maklakiewicz (1899-1954) <i>Gdy się Chrystus rodzi</i>	5:06
14. Maciej Matecki (*1940) <i>Kiedy przyjdzie wiosna?</i>	3:35
15. Alice Parker (*1925) <i>Blow Your Gospel Trumpet</i>	1:36
16. Alice Parker (*1925) <i>Glory, Alleluja!</i>	2:08
	TT 43:10

Jan Łukaszewski dyrygent/conductor

Andrzej Macierzyński instrumenty klawiszowe/keyboard instruments Wiesława Łukaszewska sopran solo/soprano solo Krzysztof Pekała tenor solo/tenor solo Michał Ciesielski saksofon/saxophone Wiesława Łukaszewska, Bożena Nadolska opieka wokalna/vocal instructors

Booklet in English/mit deutschem Text

Manufactured by GM Records. Copyright by Musica Sacra Edition 2008. www.musicasacra.com.pl

musica sacra edition 017

Pueri Cantores Olivenses

